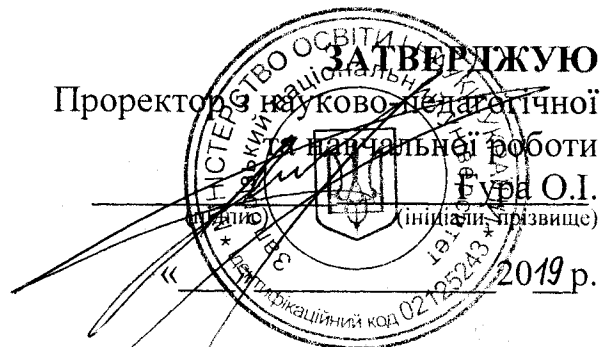

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра слов'янської філології

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Ступінь вищої освіти	бакалавр
Спеціальність	035 Філологія
Спеціалізація (за наявності)	035.03 Слов'янські мови та літератури (переклад включно) Перша – польська/болгарська
Освітні програми	Слов'янський переклад (польський) Слов'янський переклад (польський/болгарський) Переклад (українська, російська, польська/болгарська мови)
Професійні кваліфікації (за наявності)	Перекладач слов'янських мов
Кваліфікації в дипломі	Перекладач слов'янських мов (польської, російської); Перекладач (російська, польська/болгарська мови); Бакалавр філології. Перекладач двох іноземних (російської, польської/болгарської) мов

РОЗРОБЛЕНО кафедрою слов'янської філології філологічного факультету
Запорізького національного університету

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Павленко І. Я. – завідувач кафедри слов'янської філології, доктор
філологічних наук, професор;

Мацегора І. Л. – доцент кафедри слов'янської філології, кандидат
філологічних наук, доцент

Дука Л. І. – доцент кафедри слов'янської філології, кандидат філологічних
наук, доцент

Стасик М. В. – доцент кафедри українознавства, кандидат філологічних наук,
доцент

ОБГОВОРЕНО ТА РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАТВЕРДЖЕННЯ КАФЕДРОЮ
слов'янської філології «11» листопада 2018р., протокол № 5.

Завідувач кафедри слов'янської філології

д. філол. н., професор

(наук. ступінь, вчене звання)

(підпис)

І. Я. Павленко

(ПІБ)

Схвалено науково-методичною радою філологічного факультету

Протокол від «11» листопада 2018 р. № 7.

Голова НМР факультету

(підпис)

І. І. Ільченко

(ПІБ)

ВСТУП

Наскрізна програма практики є основним навчально-методичним документом, що забезпечує комплексний підхід до організації практичної підготовки, системність, безперервність та послідовність змісту і завдань навчальних і виробничих практик ступеня вищої освіти бакалавр спеціальності 035 Філологія освітніх програм *Слов'янський переклад (польський)*, *Слов'янський переклад (польський/болгарський)*.

Наскрізна програма практичної підготовки складена на основі освітньо-професійної програми (Пр. №__ від _____ Вченої ради ЗНУ) та відповідає стандартам вищої освіти спеціальності 035 Філологія.

Комплекс навчальних і виробничих практик спрямовано на формування вмінь, навичок, компетенцій, що відповідають кваліфікації, яку отримує здобувач вищої освіти на кожному освітньому рівні та дає можливість займати відповідні посади.

Ступінь вищої освіти	бакалавр
Спеціальність	035 Філологія
Спеціалізація (за наявності)	035.03 Слов'янські мови та літератури (переклад включно) Перша – польська/болгарська
Освітні програми	<i>Слов'янський переклад (польський);</i> <i>Слов'янський переклад (польський/болгарський)</i>
Професійна кваліфікація (за наявності)	Перекладач слов'янських мов
Кваліфікації в дипломі	Перекладач слов'янських мов (польської, російської); Перекладач (російська, польська/болгарська мови)

№ п/п	Вид практики	Обсяг кредитів	Місце проведення практики (організації, підприємства, установи)	Первинна посада, за якою проходить практика	Вміння (компетентності, якими повинен оволодіти студент)
1	Навчальна практика	3	1. «Обласний методичний центр культури і мистецтв» Запорізької обласної ради;	Стажер, Асистент	Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу. Здатність до застосування знань на

			2.Запорізьке міське товариство польської культури імені А.Міцкевича		практиці. Здатність до проведення досліджень на заданому рівні. Здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації, отриманої з різних джерел. Комунікабельність та здатність до взаємодії. Планування і програмування дослідницької роботи. Оформлення, оприлюднення результатів збирання інформації історико-культурного, лінгвокраїнознавчого та лінгвокультурологічного характеру. Навички польових досліджень. Навички роботи з матеріалом близькоспоріднених та споріднених мовних систем. Здатність самостійно систематизувати зібраний матеріал та укладати словники культурних розходжень та їх номінацій
2	Навчальна практика: перекладацька	3	1.Прес-центр Запорізького національного університету 2.Товариство з обмеженою відповідальністю «Переклад» 3.Бюро	Перекладач, редактор, референт	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Здатність до застосування знань на практиці. Здатність до пошуку, обробки та аналізу

			перекладів Запорізького національного університету 4.Науково- консультаційни й центр юридичної лінгвістики Запорізького національного університету 5. Запорізьке обласне товариство польської культури ім. Адама Міцкевича		інформації, отриманої з різних джерел. Комунікабельність та здатність до взаємодії. Навички здійснення перекладацьких дій та тактик Навички роботи з матеріалом близькоспоріднених та споріднених мовних систем Здатність до міжкультурної комунікації. Навички грамотного оформлення тексту перекладу мовами, які вивчаються.
3	Виробнича практика: переклада цька	4	1.Запорізьке обласне товариство болгарської культури 2.Прес-центр Запорізького національного університету 3.Товариство з обмеженою відповідальніст ю «Переклад» 4.Бюро перекладів Запорізького національного університету 5.Науково- консультаційни й центр юридичної лінгвістики Запорізького національного університету 6. Запорізьке	Перекла дач, референ т	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Здатність до застосування знань на практиці. Здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації, отриманої з різних джерел. Комунікабельність та здатність до взаємодії. Навички здійснення перекладацьких дій та тактик Навички роботи з матеріалом близькоспоріднених та споріднених мовних систем Здатність до міжкультурної комунікації. Навички грамотного оформлення тексту перекладу мовами, які

			обласне товариство польської культури ім. Адама Міцкевича 7. Запорізьке міське товариство болгарської культури «Роднина»		вивчаються..
--	--	--	---	--	--------------

II курс НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА

Практика проводиться відповідно до навчального плану підготовки студентів-перекладачів освітньої програми «Слов'янський переклад (польський)» після проведення літньої сесії впродовж 2 тижнів.

Розподіл часу:

- ознайомлення з місцем проведення практики – 6 год.;
- проведення записів та оформлення щоденника – 64 год.;
- залік.

Форма контролю – залік.

Мета практики - отримання інформації та набуття практичних навичок, пов'язаних з формуванням у студентів базових і спеціальних складових соціокультурної компетенції.

Метою зумовлені **завдання** практики:

- набуття практичних навичок з підготовки та оформлення текстів різних функціональних стилів іноземною мовою;
- знайомство з історією, культурою, економікою регіонів країн, що вивчаються;
- формування знань, умінь і навичок аудіювання автентичних текстів;
- формування загальнонавчальних навичок збору, обробки та узагальнення інформації з різних джерел;
- вивчення етнографічної специфіки, основних культурних традицій (свята, обряди тощо);
- фіксування текстів, які набули символічного, еталонного, образно-метафоричного значення в культурі, закріплені в міфах, легендах, ритуалах, фольклорних та релігійних дискурсах, фразеологізмах і символах та пареміях тощо;
- вивчення культурної і національної специфіки порівнянь, метафор, символів та стереотипів, використаних росіянами, українцями, поляками для опису людини – її зовнішній вигляд і внутрішні якості.

Загальні вимоги

Практикант із фаху «Слов'янський переклад (польський)» повинен мати ґрунтовні знання та вміння застосовувати їх у своїй професійній діяльності. Практикант повинен мати відповідний рівень філологічної, етичної та психологічної культури: мати чітко сформовані принципові засади світогляду як загального усвідомлення про навколишній світ і своє місце в ньому.

Бакалавр філології (освітня програма «Слов'янський переклад (польський)» повинен володіти своїм фахом, постійно поповнювати свої знання, розширювати кругозір, застосовувати свої знання на практиці, вільно володіти українською мовою.

У процесі проходження практики **практикант повинен знати:**

- теорію лінгвокультурології;

- принципи лінгвокультурологічного аналізу мовних сутностей;
- принципи побудови моделі контрактивного аналізу та системного опису паритетних лінгвокультурологічних полів на прикладі двох мов та культур [російська / українська; українська / польська, російська / польська].

Практикант повинен уміти:

- самостійно отримувати інформацію історико-культурного, лінгвокраїнознавчого та лінгвокультурологічного характеру;
- спілкуватися з носіями іншої спорідненої культури;
- фіксувати мовний матеріал з позиції лінгвокультурології згідно з науковими вимогами до запису;
- користуватися аудіовізуальними засобами запису;
- вести щоденник польових записів;
- самостійно систематизувати зібраний матеріал та укласти словники культурних розходжень та їх номінацій.

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Навчальна практика

Основним способом вивчення культури та мови етнічних росіян / поляків є безпосереднє спостереження за побутом та усним мовленням її носіїв і фіксація його в записах. Прибувши на місце проходження практики, учасники експедиції прислухаються до говірки етнічних росіян / поляків, виявляють її характерні особливості, вивчають історичні дані тощо.

Програма широко орієнтована на традиційну народну матеріальну і духовну культуру, яка значною мірою має спеціалізований характер, тому під час запису такої лексики доцільно використовувати декількох оповідачів, подавати малюнки, фотографії, схематичні зображення та описи реалій. Кожен записаний текст повинен паспортизуватися. Опитування й записування відповідей: збираючи матеріали, записувач повинен виявити максимум такту й обережності під час роботи з інформаторами. Про мету своєї роботи студент повідомляє, що збирає відомості про старі звичаї, вірування, вивчає побут, господарство та мову росіян/поляків.

Налагоджуючи подальші зв'язки, потрібно згодом у доступній бесіді пояснити інформаторам значення лінгвокультурних досліджень, роль цих дослідженнях тощо.

У процесі навчальної практики закріплюються та поглиблюються теоретичні знання з лінгвокультурології та лінгвокраїнознавства, отримані не тільки під час вивчення курсу «Лінгвокультурології», але й первинної філологічної підготовки.

1. Ознайомлення з методикою збирання та систематизації лінгвокультурологічного матеріалу.

2. Ознайомлення з місцем проведення практики, налагодження міжкультурної комунікації.

3. Проведення польових записів. Польова робота складається з таких основних частин:

- ознайомлення з історією, говіркою, економікою і культурою польського етносу;
- знайомство з кращими виконавцями казок, прислів'їв, пісень, частівок і ін. жанрів;
- проведення записів лінгвокультурологічних текстів: фразеологізмів, аналіз їх національної специфіки; оказіональних та узуальних метафор, універсальних та національних символів тощо;
- аналіз зібраного етнокультурологічного матеріалу за заданими схемами.

4. Оформлення щоденника лінгвокультурологічних записів. Формою звіту про проведення навчальної практики є щоденник польових записів та висновки дослідницької роботи.

Практичне значення: розвиток комунікативних здібностей та навичок спілкування з людьми різного віку, вмінь вибудовувати бесіду та здобувати необхідну інформацію, що необхідно для майбутнього перекладача; розвиток навичок порівняльного аналізу номінацій об'єктів історико-культурного та лінгвокраїнознавчого характеру – обов'язкова складова фахової підготовки; формування навичок класифікації та аналізу фольклорних та діалектних текстів; укладання словників – необхідний компонент мовознавчої та перекладацької підготовки; розвиток навичок роботи з технічними засобами – формування методичної компетентності майбутніх перекладачів.

Наукове значення: накопичення регіонального етнокультурного, історико-культурного матеріалу, що може знадобитись для видання збірок та хрестоматій з російського й польського фольклору; підготовка бази для написання курсових та магістерських робіт з питань порівняльного аналізу та особливостей перекладу лексики, яка має національно-культурну своєрідність та специфіку

Керівництво практикою згідно з навчальним навантаженням здійснюють провідні фахівці кафедри слов'янської філології.

ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Після закінчення терміну проходження навчальної практики студенти звітують про виконання програми. Звіт оформлюється відповідно до вимог, встановлених кафедрою, подається на рецензування методисту (керівнику) практики.

Звіт студента про результати проходження практики надається методисту (*керівнику*) не пізніше, ніж через тиждень після її закінчення.

Формою звіту про проведення навчальної практики є щоденник з аналізом зібраного лінгвокультурологічного матеріалу за заданими схемами.

Оцінка за практику виставляється за результатами виконаних завдань практики (рівень теоретичного обґрунтування і якість методичного забезпечення).

Результати проходження студентами практики обговорюються на підсумкових конференціях студентів і на раді факультету.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання знань студентів філологічного факультету за результатами проходження навчальної практики відбувається на підставі комплексу критеріїв.

Критерії підсумкової оцінки діяльності студентів у процесі практики (оцінку виставляє керівник практики):

1. Вміння спілкуватися з людьми та отримувати необхідну інформацію (тексти, які відображають культурну та національну специфіку інформанта).
2. Володіння теоретичним знанням, необхідним для виявлення та фіксації творів, які є специфічними для носіїв певної мови, певної культури та які дають змогу відкрити об'єктивно існуючі в психіці носія мови зв'язки слів і реалій національного характеру; диференціації об'єктів етнокультури, укладання словника семантичних розходжень.
3. Орфографічно та пунктуаційно правильне оформлення записів, наявність усієї необхідної супровідної інформації.
4. Вміння систематизувати та класифікувати зібраний матеріал.
5. Наявність історичної довідки та інформації про носіїв етнокультури.
- Вміння робити аргументовані висновки.
7. Своєчасне проходження практики та складання звіту.
8. Відповіді на питання заліку.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ЗА ШКАЛОЮ ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано

F	1 – 34 (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)		
---	--	--	--

Виходячи з розглянутих критеріїв, виставляються такі оцінки:

«Відмінно» А (90 – 100 балів) виставляється тоді, коли студент відповідально ставиться до практики, продемонстрував відмінне засвоєння теоретичного матеріалу, виявив розвинені навички міжкультурного спілкування з людьми та вміння отримувати необхідну інформацію; зробив на належному науковому рівні необхідну кількість записів та правильно їх паспортизував, чітко й логічно відтворив результати практики у відповідній документації, зробив висновки, що повністю відповідають зібраному матеріалу, дав чіткі відповіді на питання заліку, зробив повідомлення на звітній конференції.

«Добре» В/С (75 – 89 балів) передбачає також високий рівень володіння вміннями й навичками у проведенні опитування, заповненні документації, відповіді на запитання заліку. При цьому студент сумлінно ставився до проходження практики, але в її процесі виникали певні труднощі у міжкультурному спілкуванні, налагодженні контакту з інформаторами, неточність у визначенні жанрів або у відповідях на питання заліку.

«Задовільно» D/E (60 – 74 бали) передбачає наявність лише основних умінь у проведенні опитування та записів лінгвокультурологічного матеріалу, неповна паспортизація текстів. Студент дає недостатньо правильні формулювання, порушує послідовність викладу матеріалу під час відповіді на питання заліку. Практикант недостатньо відповідально ставиться до оформлення звітної документації.

«Незадовільно» FХ (35 – 59 балів) отримує студент, який не володіє знаннями, вміннями й навичками, необхідними для проведення лінгвокультурологічної роботи, не виконує завдання, безвідповідально ставиться до проходження практики та оформлення звітної документації, не з’являється на залікову співбесіду або не може відповісти на питання заліку.

Незадовільно» F (0 – 34 бали) отримує студент, який без поважних причин не пройшов обов’язкову навчальну практику.

III курс

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА: ПЕРЕКЛАДАЦЬКА

Практика проводиться відповідно до навчального плану підготовки студентів-перекладачів освітньої програми *Слов'янський переклад (польський)* після проведення літньої сесії впродовж 2 тижнів.

Розподіл часу:

- ознайомлення з місцем проведення практики – 6 год.;
- проведення записів та оформлення щоденника – 64 год.;
- залік.

Форма контролю – залік.

Мета практики — ознайомлення з перекладацьким фахом, формування відповідних практичних умінь і навичок

Завдання практики формуються відповідно до галузі перекладацької діяльності:

1. Комунікативна (письмовий переклад):

- ознайомлення з методикою та технікою здійснення письмового перекладу спеціалізованих текстів;
- ознайомлення з методикою та технікою здійснення письмового перекладу науково-популярних та суспільно-політичних текстів;
- ознайомлення з методикою та технікою здійснення письмового перекладу художніх текстів;
- ознайомлення з методикою та технікою здійснення перекладу науково-технічних текстів.

2. Комунікативна (усний переклад):

- ознайомлення з методикою та технікою здійснення усних перекладів різних видів;
- ознайомлення з методикою та технікою здійснення усного послідовного перекладу;
- ознайомлення з методикою та технікою здійснення двостороннього перекладу;
- ознайомлення з методикою та технікою здійснення синхронного перекладу;
- ознайомлення з методикою та технікою здійснення комунікації в рамках переговорів.

3. Професійно-перекладацька (усна та письмова офіційно-ділова комунікація):

- забезпечення усної та письмової комунікації в межах діяльності перекладача-референта;
- забезпечення усної і письмової діяльності перекладача-менеджера;
- забезпечення усної та письмової комунікації в межах діяльності перекладача-консультанта в державних та недержавних організаціях;
- забезпечення оцінки якості виконаного перекладу з оригіналом, виявлення відхилень від оригіналу, вивірення тексту перекладу в межах діяльності перекладача-референта.

5. Теоретико-лінгвістична (забезпечення взаємозв'язку теоретичного й практичного аспектів мови та перекладу):

- застосування теоретичних моделей у процесі перекладу для вирішення різноманітних перекладацьких завдань;
- забезпечення взаємозв'язку теоретичного та практичного аспектів у процесі здійснення перекладів.

6. Використання міжнародних інформаційних систем та технологій:

- пошук інформації з використанням глобальних інформаційних мереж;
- пошук інформації з використанням автоматизованих інформаційно-пошукових та довідникових систем із застосуванням сучасних технологій;
- робота з базами даних.

Загальні вимоги

Практикант із фаху «Слов'янський переклад (польський)» повинен мати ґрунтовні знання та вміння застосовувати їх у своїй професійній діяльності. Професійні лінгвістичні знання формуються із всебічних і глибоких знань зі вступу до перекладознавства, слов'янської іноземної мови (польської), сучасної російської мови, сучасної української мови, основних процесів розвитку мовленнєвих явищ, розуміння процесів, що формують мову як систему. Рівень професійно-філологічної культури повинен мати тенденцію на удосконалення.

Бакалавр філології (освітня програма «Слов'янський переклад (польський)») повинен мати відповідний рівень філологічної, етичної та психологічної культури: мати чітко сформовані принципові засади світогляду як загального усвідомлення про навколишній світ і своє місце в ньому, про шлях реалізації в умовах реальної дійсності своїх життєвих програм.

Бакалавр філології (освітня програма «Слов'янський переклад (польський)») повинен досконало володіти своїм фахом, постійно поповнювати свої знання, розширювати кругозір, застосовувати свої знання на практиці, вільно володіти українською мовою.

Перекладач здійснює письмовий переклад суспільно-політичних, науково-технічних, ділових, інформаційних а також художніх текстів з польської та російської мов українською і навпаки.

Перекладач сприймає і перекладає інформацію в усній формі. Цей фахівець повинен відрізнятися кмітливим розумом, гнучкістю висловлювань, широким фоновим знанням про предмет повідомлення.

Практикант повинен знати:

- основні світоглядні теорії та концепції в галузі гуманітарних і соціально-економічних наук;
- етичні та правові норми, які регулюють відносини між людьми, ставлення людини до навколишнього середовища;
- сучасні наукові методи філологічних досліджень;
- розуміти сутність мови як суспільного явища, її зв'язок із мисленням, культурою та суспільним розвитком народу; принциповий зв'язок мови і світу; походження та розвиток мови, її рівні; основні

- одиниці мови й мовлення;
- функціональні властивості мови, лінгвокраїнознавчі особливості;
- основні категорії та види перекладу;
- особливості перекладацької діяльності;
- особливості ділового мовлення та ведення діловодства;
- особливості формування мовленнєвих умінь та навичок іноземною мовою;
- психологічну характеристику основних видів мовленнєвої діяльності говоріння, аудіювання, читання, письма на різних етапах навчання.

Практикант повинен уміти:

- використовуючи набуті знання з фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін;
- володіти розвиненою культурою мислення, вміти ясно й логічно висловлювати свої думки як усно, так і письмово; володіти навичками наукової організації праці, бути обізнаним з можливостями і методами застосування комп'ютерної техніки у своїй професійній діяльності;
- бути спроможним самостійно опановувати нові знання, критично оцінювати набутий досвід з позицій останніх досягнень філологічної науки та соціальної практики; розуміти основні проблеми своєї дисципліни, що визначають конкретну галузь його діяльності;
- володіти чотирма видами мовленнєвої діяльності на базі достатнього обсягу знань з фонетики, граматики, лексики, орфографії, пунктуації та лінгвокраїнознавства;
- перекладати, реферувати та анотувати державною та іноземною мовами різножанрові тексти;
- застосовувати міжмовні еквіваленти (кліше);
- враховувати системні міжмовні розбіжності у практиці перекладу;
- використовувати під час перекладу довідкову літературу, різнотипні словники, електронні бази даних;
- вміти творчо підходити до процесу перекладу в різних ситуаціях.

Типові завдання діяльності та вміння щодо їх вирішення

Назва типового завдання діяльності	Зміст уміння
1.1. ознайомлення із методикою та технікою здійснення письмового перекладу спеціалізованих текстів	1. Користуватися довідковою літературою різних типів. 2. Реферувати, анотувати рідною та іноземною мовами науково-технічні тексти.
1.2. ознайомлення із методикою та технікою здійснення письмового перекладу науково-популярних та	1. Застосовувати в процесі діяльності різні типи обробки інформації: резюме, анотація. 2. Реферувати, анотувати рідною та іноземною

суспільно-політичних текстів	мовами науково-популярні та суспільно-політичні тексти.
1.3. Користування сучасними методами збирання й обробки інформації	Використовувати основні види програмного забезпечення: текстові редактори, навчальні програми, програми статистичної обробки інформації
2. Забезпечення усної комунікації в різних галузях господарства, науки і культури	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вільно і правильно спілкуватися іноземними мовами в різних ситуаціях, головним чином, у ситуаціях професійного спілкування. 2. Правильно користуватися лексичним складом іноземної мови, володіти практичними навичками професійної діяльності. 3. Розуміти особливості мовленнєвої ситуації при здійсненні процесу міжкультурного спілкування. 4. Сприймати і перекладати інформацію в усній формі з іноземної мови рідною та з рідної іноземною.
Користування сучасними методами збирання й обробки інформації	<ol style="list-style-type: none"> 1. Працювати з комп'ютерною технікою та ефективно використовувати її для обробки матеріалу й результатів лінгвістичних досліджень. 2. Застосовувати програмне забезпечення для проведення аналізу перекладів.
3. Застосування теоретичних моделей у процесі перекладу для вирішення перекладацьких завдань	<ol style="list-style-type: none"> 1. Уміти відтворювати теоретичні перекладацькі моделі в процесі здійснення перекладу. 2. Уміти використовувати теоретичні мовні моделі в процесі перекладу.
Забезпечення взаємозв'язку теоретичного та практичного аспектів лінгвістики у процесі здійснення перекладів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проводити лінгвістичний аналіз мовних явищ та застосовувати їх на практичному рівні. 2. Уміти використовувати комп'ютер з метою машинного перекладу іншомовного тексту.

Студенти проходять практику в установах і організаціях, які можуть забезпечити практикантів відповідною роботою за фахом, а саме:

- Національні культурні товариства міста та області
- бюро перекладів
- Торгово-промислова палата м. Запоріжжя
- служби міської й обласної адміністрації
- судові установи міста та області
- підприємства металургійної і легкої промисловості
- навчальні заклади міста
- туристичні організації.

Практика проводиться під керівництвом представника підприємства, організації та методиста (керівника практики).

ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Після закінчення терміну проходження практики студенти звітують про виконання програми практики. Звіт оформлюється відповідно до вимог, встановлених кафедрою, подається на рецензування методисту (керівнику) практики від кафедри, підписаний та оцінений керівником від бази практики.

Звіт студента про результати проходження практики повинен бути поданий методисту (*керівнику*) не пізніше, ніж через тиждень після її закінчення.

Звіт комплектується у вигляді пакету документів, який обов'язково містить характеристику з місця проходження практики з аналізом роботи студента методистом (із підтвердженням установи, де відбувалася практика).

Звіт з практики повинен містити таку інформацію:

- опис мети і завдань,
- опис використаних засобів і методик;
- опис обсягу виконаної роботи;
- опис отриманих результатів,
- висновки, оцінку студентом своєї діяльності, набутого практичного досвіду, пропозиції щодо вдосконалення змісту й організації практики.

На всіх етапах проходження практики студенти отримують індивідуальні консультації у своїх викладачів-методистів.

Обов'язковим для студента є ведення щоденника практики встановленого зразка, в якому ним послідовно висвітлюються всі етапи роботи і форми контролю і який додається до звіту з практики.

По закінченню практики студенти надають методисту випускової кафедри звітну документацію. На підставі поданих документів і характеристик методист (керівник) проводить диференційований залік (виставляє оцінку).

Оцінка за практику виставляється за підсумком результатів проведення відповідної завданням практики роботи (рівень теоретичного обґрунтування і якість методичного забезпечення).

Результати проходження студентами практики обговорюються на підсумкових конференціях студентів і на раді факультету.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання знань студентів філологічного факультету за результатами проходження перекладацької практики відбувається на підставі комплексу критеріїв.

Критерії підсумкової оцінки діяльності студентів у процесі практики (оцінку виставляє керівник практики);

1. Вміння спілкуватися з людьми та отримувати необхідну інформацію (складання довідки про підприємство, участь у засіданнях, конференціях, нарадах, тощо).
2. Володіння теоретичним знанням, необхідним для перекладу текстів різного спрямування.
3. Орфографічно та пунктуаційно правильне оформлення записів, наявність усієї необхідної супровідної інформації.
5. Вміння систематизувати та класифікувати зібраний матеріал.
6. Вміння робити аргументовані висновки.
8. Своєчасне проходження практики та складання звіту.
9. Відповіді на питання заліку.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ЗА ШКАЛОЮ ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)		

Згідно з наведеними вимогами, підсумкове оцінювання відбувається з урахуванням таких критеріїв:

«Відмінно» **A** (90-100 балів) передбачає відповідальне ставлення до проходження практики, демонстрацію відмінного засвоєння теоретичного матеріалу, знання норм літературних мов та вміння їх застосовувати в практичній діяльності, володіння знаннями в галузі мовознавства та перекладознавства; чітке й логічне подання результатів практики у відповідній документації, аргументування висновків, чіткі відповіді на питання заліку.

«Добре» **B/C** (75-89 балів) передбачає достатній рівень володіння теоретичними знаннями, демонстрацію застосування набутих умінь та навичок на практиці. При цьому студент сумлінно ставиться до проходження

практики, дає відповіді на питання заліку, але в процесі реалізації перекладацьких компетентностей виникали певні труднощі, пов'язані з недостатнім уявленням про систему, будову мов, які вивчаються, неточності в оформленні звітної документації.

«Задовільно» D/E (60-74 бали) передбачає демонстрацію основних умінь і навичок у процесі перекладу текстів різних типів та жанрів. Студент у недостатньому обсязі володіє термінологічним апаратом, порушує послідовність викладу матеріалу під час відповіді на питання заліку. В оформленні звітної документації наявні фактичні помилки та неточності.

«Незадовільно» FX (35-59 балів) отримує студент, який не володіє знаннями, вміннями й навичками, необхідними для проведення перекладу текстів різних стилів та жанрів, не виконує завдання, безвідповідально ставиться до проходження перекладацької практики та оформлення звітної документації, не з'являється на залікову співбесіду або не може відповісти на питання заліку.

Незадовільно» F (0-34 бали) отримує студент, який без поважних причин не пройшов обов'язкову навчальну практику

IV курс

ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА: ПЕРЕКЛАДАЦЬКА

Виробнича перекладацька практика студентів є однією з ланок у системі підготовки філолога із фаху «Слов'янський переклад (польський/болгарський)». Професійно-педагогічна компетентність включає в себе вміння організувати продуктивну взаємодію в теоретичному й практичному вираженні літературознавчий, лінгвістичний, психологічний, педагогічний, дидактичний, методичний, комунікативний складники. Практика повинна носити навчальний та розвиваючий характер. Основними видами діяльності повинні стати творча й дослідницька. Керівництво перекладацькою виробничою практикою повинно будуватись на діалогічних основах. Так само діалогічні основи повинні визначати характер спілкування на всіх рівнях практики: студент-учень, студент-учитель, студент-викладач, студент-керівник практики, студент-представник адміністрації школи. Оскільки однією з основних проблем практики є проблема ефективності спілкування, необхідне посилення комунікативного складника в програмі практики, що повинно виражатись і в процесі навчальних занять, і в позакласних заходах. Під час практики повинні заохочуватись самостійність та ініціативність студентів.

Метою виробничої перекладацької практики є формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх філологів-перекладачів.

Завдання виробничої перекладацької практики формулюються відповідно до галузі перекладацької діяльності:

1. Комунікативна (письмовий переклад):

- забезпечення письмової комунікації в різних галузях господарства, науки і культури;
- здійснення письмового перекладу спеціалізованих текстів;
- здійснення письмового перекладу науково-популярних та суспільно-політичних текстів;
- здійснення письмового перекладу художніх текстів;
- здійснення перекладу науково-технічних текстів.

2. Комунікативна (усний переклад):

- забезпечення усної комунікації в різних галузях господарства, науки й культури;
- здійснення усних перекладів різних видів;
- здійснення усного послідовного перекладу;
- здійснення двостороннього перекладу;
- здійснення синхронного перекладу;
- здійснення комунікації в рамках переговорів.

3. Професійно-перекладацька (усна та письмова офіційно-ділова комунікація):

- забезпечення усної та письмової комунікації в межах діяльності перекладача-референта;
- забезпечення усної і письмової діяльності перекладача-менеджера;

- забезпечення усної та письмової комунікації в межах діяльності перекладача-консультанта в державних та недержавних організаціях;
- забезпечення оцінки якості виконаного перекладу з оригіналом, виявлення відхилень від оригіналу, вивірення тексту перекладу в межах діяльності перекладача-референта.

4. Науково-дослідницька (в галузі лінгвістики, перекладознавства, літературознавства):

- застосування методів проведення наукових досліджень;
- проведення аналізу мовних явищ у їх взаємозв'язку та взаємозалежності.

5. Теоретико-лінгвістична (забезпечення взаємозв'язку теоретичного й практичного аспектів мови та перекладу):

- застосування теоретичних моделей у процесі перекладу для вирішення різноманітних перекладацьких завдань;
- забезпечення взаємозв'язку теоретичного та практичного аспектів у процесі здійснення перекладів.

6. Використання міжнародних інформаційних систем та технологій:

- пошук інформації з використанням глобальних інформаційних мереж
- Пошук інформації з використанням автоматизованих інформаційно-пошукових та довідникових систем із застосуванням сучасних технологій;
- робота з базами даних

Розподіл часу:

- ознайомлення із місцем проведення практики – 6 год.;
- проведення записів та оформлення щоденника – 64 год.;
- залік.

Форма контролю – залік.

Загальні вимоги

Практикант з фаху *«Слов'янський переклад (польський/болгарський)»* повинен мати ґрунтовні знання та вміти застосовувати їх у своїй професійній діяльності. Професійні лінгвістичні знання формуються з усебічних і глибоких знань зі вступу до перекладознавства, сучасної української мови, основної мови (російської або польської/болгарської), основних процесів розвитку мовленнєвих явищ, розуміння процесів, що формують мову як систему. Рівень професійно-філологічної культури повинен мати тенденцію на вдосконалення.

Бакалавр філології (освітня програма *«Слов'янський переклад (польський/болгарський)»*) повинен мати відповідний рівень філологічної, етичної та психологічної культури: мати чітко сформовані принципові засади світогляду як загального усвідомлення про навколишній світ і своє місце в ньому, про шлях реалізації в умовах реальної дійсності своїх життєвих програм; сформоване філософське, економічне, політичне мислення; розумітися на проблемах ринкової економіки, соціальних, національних, історичних та демографічних процесах розвитку суспільства, засвоїти закономірності та особливості культурного розвитку людства; брати участь у громадському житті. Філолог-перекладач повинен мати належну мовну і перекладацьку компетенцію, широку ерудицію і культуру, розумітися на

національних особливостях народу, мова якого вивчається, використовувати набуті знання у своїй професійній діяльності.

Бакалавр із фаху "Слов'янський переклад" повинен досконало володіти своїм фахом, постійно поповнювати свої знання, розширювати кругозір, застосовувати свої знання на практиці, вільно володіти українською мовою.

Перекладач здійснює письмовий переклад суспільно-політичних, науково-технічних, ділових, інформаційних, а також художніх текстів з польської / болгарської, російської мов українською і навпаки.

Перекладач сприймає і перекладає інформацію в усній формі. Цей фахівець повинен відрізнятися кмітливим розумом, гнучкістю висловлювань, широким фоновим знанням про предмет повідомлення.

Практикант повинен знати:

- основні світоглядні теорії та концепції в галузі гуманітарних і соціально-економічних наук;
- етичні та правові норми, які регулюють відносини між людьми, ставлення людини до навколишнього середовища;
- сучасні наукові методи філологічних досліджень;
- розуміти сутність мови як суспільного явища, її зв'язок з мисленням, культурою та суспільним розвитком народу; принциповий зв'язок мови і світу; походження та розвиток мови, її рівні; основні одиниці мови і мовлення;
- функціональні властивості мови, лінгвокраїнознавчі особливості;
- основні категорії та види перекладу;
- особливості перекладацької діяльності;
- особливості ділового мовлення та ведення діловодства;
- особливості формування мовленнєвих умінь та навичок іноземною мовою;
- психологічну характеристику основних видів мовленнєвої діяльності: говоріння, аудіювання, читання, письма на різних етапах навчання.

Практикант повинен уміти:

Використовуючи набуті знання з фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін;

- володіти розвиненою культурою мислення, вміти ясно і логічно висловлювати свої думки як усно, так і письмово; володіти навичками наукової організації праці, бути обізнаним з можливостями і методами застосування комп'ютерної техніки у своїй професійній діяльності;
- бути спроможним самостійно опанувати нові знання, критично оцінювати набутий досвід з позицій останніх досягнень філологічної науки та соціальної практики; розуміти основні проблеми своєї дисципліни, що визначають конкретну галузь його діяльності;
- володіти чотирма видами мовленнєвої діяльності на базі достатнього обсягу знань з фонетики, граматики, лексики, орфографії, пунктуації та лінгвокраїнознавства;

- перекладати, реферувати та анотувати державною та іноземною мовами різножанрові тексти;
- застосовувати міжмовні еквіваленти (кліше);
- враховувати системні міжмовні розбіжності в практиці перекладу;
- використовувати під час перекладу довідкову літературу, різнотипні словники, електронні бази даних;
- вміти творчо підходити до процесу перекладу в різних ситуаціях.

Типові завдання діяльності та уміння щодо їх вирішення

Назва типового завдання діяльності	Зміст уміння
1. Забезпечення письмової комунікації в різних галузях господарства, науки, культури	1. Вільно і правильно спілкуватися мовами, які вивчаються в письмовій формі з дотриманням усіх граматичних, лексико-синтаксичних норм у ситуаціях професійного спілкування. 2. Перекладати з російської, польської / болгарської мов українською, та з української мови російською, польською/болгарською із швидкістю 80-1000 друкованих знаків на академічну годину. 3. Використовувати професійно-перекладацьку компетенцію для забезпечення точності й адекватності перекладу.
1.1. Здійснення письмового перекладу спеціалізованих текстів	1. Користуватися довідковою літературою різних типів. 2. Реферувати, анотувати рідною та іноземною мовами науково-технічні тексти.
1.2. Здійснення письмового перекладу науково-популярних та суспільно-політичних текстів	1. Застосувати в процесі діяльності різні типи обробки інформації: резюме, анотація. 2. Реферувати, анотувати рідною та іноземною мовами науково-популярні та суспільно-політичні тексти.
1.3. Здійснення перекладу науково-технічних текстів	1. Застосовувати професійно-перекладацьку компетенцію в галузі своєї діяльності. 2. Користуватися довідковою літературою та відповідною документацією. 3. Застосовувати різні типи сучасної обробки інформації.
1.4. Користування сучасними	Використовувати основні види програмного забезпечення: текстові редактори, навчальні програми,

методами збирання і обробки інформації	програми статистичної обробки інформації.
<p>2. Забезпечення усної комунікації в різних галузях господарства, науки й культури</p> <p>Користування сучасними методами збирання й обробки інформації</p>	<p>1. Вільно і правильно спілкуватися іноземними мовами в різних ситуаціях, головним чином в ситуаціях професійного спілкування.</p> <p>2. Правильно користуватися лексичним складом іноземної мови, володіти практичними навичками професійної діяльності.</p> <p>3. Розуміти особливості мовленнєвої ситуації при здійсненні процесу міжкультурного спілкування.</p> <p>4. Сприймати й перекладати інформацію в усній формі з іноземної мови рідною та з рідної іноземною.</p> <p>1. Працювати з комп'ютерною технікою та ефективно використовувати її для обробки матеріалу й результатів лінгвістичних досліджень.</p> <p>2. Застосовувати програмне забезпечення для проведення аналізу перекладів.</p>
<p>3. Використання методів проведення наукових досліджень у галузі мовознавства, літературознавства, лінгвістики</p> <p>3.1. Проведення аналізу мовних явищ у їх взаємозв'язку та взаємозалежності</p>	<p>1. Застосовувати методологію наукових досліджень на теоретичному й практичному рівнях.</p> <p>1. Застосовувати теоретичні основи перекладу та користуватись головними прийомами перекладу у своїй перекладацькій діяльності.</p> <p>2. Оперувати мовними явищами залежно від мети та об'єкту досліджень.</p> <p>3. Розрізняти рівні мовної структури для проведення зіставного аналізу мовних структур у їх взаємозв'язку та взаємозалежності.</p>
4. Застосування теоретичних моделей у процесі перекладу для вирішення перекладацьких завдань	<p>1. Уміти відтворювати теоретичні перекладацькі моделі в процесі здійснення перекладу.</p> <p>2. Уміти використовувати теоретичні мовні моделі в процесі перекладу.</p>

Забезпечення взаємозв'язку теоретичного та практичного аспектів лінгвістики у процесі здійснення перекладів	1. Проводити лінгвістичний аналіз мовних явищ та застосовувати їх на практичному рівні. 2. Уміти використовувати комп'ютер з метою машинного перекладу іншомовного тексту.
---	---

Студенти проходять практику в установах і організаціях, які можуть забезпечити практикантів відповідною роботою за фахом, а саме:

- Національно-культурні товариства міста та області
- бюро перекладів
- Торгово-промислова палата м. Запоріжжя
- служби міської та обласної адміністрації
- судові установи міста та області
- підприємства металургійної і легкої промисловості
- навчальні заклади міста
- туристичні організації

Практика проводиться під керівництвом керівника практики і представника підприємства, організації.

ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Після закінчення терміну проходження практики студенти звітують про виконання програми практики. Звіт оформлюється відповідно до вимог, встановлених кафедрою, подається на рецензування методисту (керівнику) практики від кафедри, підписаний та оцінений керівником від бази практики.

Звіт студента про результати проходження практики повинен бути поданий методисту (*керівнику*) не пізніше, ніж через тиждень після її закінчення.

Звіт комплектується у вигляді пакету документів, який обов'язково містить характеристику з місця проходження практики, з аналізом роботи студента методистом (із підтвердженням установи, де відбувалася практика).

Звіт з практики повинен містити наступну інформацію:

- опис мети і завдань,
- опис використаних засобів і методик;
- опис обсягу виконаної роботи;
- опис отриманих результатів,
- висновки, оцінку студентом своєї діяльності, набутого практичного досвіду, пропозиції щодо вдосконалення змісту й організації практики.

На всіх етапах проходження практики студенти отримують індивідуальні консультації у своїх викладачів-методистів.

Обов'язковим для студента є ведення щоденника практики встановленого зразка, в якому ним послідовно висвітлюються всі етапи роботи і форми контролю і який додається до звіту з практики.

По закінченню практики студенти надають методисту випускової кафедри звітну документацію. На підставі поданих документів і характеристик методист (керівник) проводить диференційований залік (виставляє оцінку).

Оцінка за практику виставляється за підсумком результатів проведення відповідної завданням практики роботи (рівень теоретичного обґрунтування і якість методичного забезпечення).

Результати проходження студентами практики обговорюються на підсумкових конференціях студентів і на раді факультету.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання знань студентів філологічного факультету за результатами проходження перекладацької практики проводиться на підставі комплексу критеріїв.

Критерії підсумкової оцінки діяльності студентів у процесі практики (оцінку виставляє керівник практики):

1. Вміння спілкуватися з людьми та отримувати необхідну інформацію (складання довідки про підприємство, участь у засіданнях, конференціях, нарадах, тощо);
2. Володіння теоретичними знаннями, необхідним для перекладу текстів різного спрямування;
3. Орфографічно та пунктуаційно правильне оформлення записів, наявність усієї необхідної супровідної інформації;
5. Вміння систематизувати та класифікувати зібраний матеріал;
6. Вміння робити аргументовані висновки;
7. Своєчасне проходження практики та складання звіту;
8. Відповіді на питання заліку.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ЗА ШКАЛОЮ ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано

F	1 – 34 (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)		
---	--	--	--

Виходячи з розглянутих критеріїв, виставляються такі оцінки:

«Відмінно» А (90-100 балів) виставляється тоді, коли студент відповідально ставився до практики, продемонстрував відмінне засвоєння теоретичного матеріалу, знання норм літературних мов та вміння їх застосовувати у практичній діяльності, володіння знаннями в галузі мовознавства та перекладознавства; орфографічно та пунктуаційно правильно оформив записи та всю супровідну інформацію, чітко й логічно відтворив результати практики у відповідній документації, переконливо аргументував висновки, дав чіткі відповіді на питання заліку, зробив повідомлення на звітній конференції.

«Добре» В / С (75-89 балів) передбачає також високий рівень володіння вміннями й навичками використовувати мови, що вивчаються, в усній та письмовій формі. При цьому студент дав відповіді на запитання заліку, сумлінно поставився до проходження практики, але в її процесі виникали певні труднощі у спілкуванні або у відповідях на питання заліку.

«Задовільно» D/E (60-74 бали) передбачає наявність лише основних умінь у процесі перекладу текстів різних жанрів. Студент дає недостатньо правильні формулювання, порушує послідовність викладу матеріалу під час відповіді на питання заліку. Практикант недостатньо відповідально ставиться до оформлення звітної документації.

«Незадовільно» FХ (35-59 балів) отримує студент, який не володіє знаннями, вміннями й навичками, необхідними для проведення перекладу різностильових жанрів, не виконує завдання, безвідповідально ставиться до проходження перекладацької практики та оформлення звітної документації, не з’являється на залікову співбесіду або не може відповісти на питання заліку.

Незадовільно» F (0-34 бали) отримує студент, який без поважних причин не пройшов обов’язкову навчальну практику.

Література:

1. Алексюк А. Загальні методи навчання в школі. Київ : Рад. школа, 1981. 206 с.
2. Алефиренко Н. С. Лингвокультурология. Москва : Флинта-наука, 2010. 380 с.
3. Білоус Х. Нестандартні уроки в 5-6, 10-11 кл. Тернопіль: Навчальна книга -Богдан, 1998. 32с
4. Брандес М. П., Провоторов В. И. Предпереводческий анализ текста. Москва : НВИ – Тезаурус, 2001. 224 с.
5. Бурак А. Л. Translating Culture: Перевод и межкультурная коммуникация. Этап 1: уровень слова. Москва : Р.Валент, 2002. 152 с.
6. Воробьев В. В. Лингвокультурология: Теория и методы. Москва : Изд-во: РУДН, 2008. 325 с.
7. Глисон Г. Введение в дескриптивную лингвистику. Москва : ЛКИ, 2008. 285 с.
8. Гуревич П. С. Культурология: Учебник. Москва : Юнити, 2008. 321 с.
9. Казакова Т. А. Практические основы перевода. Санкт-Петербург : Союз, 2001. 320 с.
10. Маслова В. А. Лингвокультурология: Учеб. пособие. Москва : Академия, 2001.
11. Мацумото Д. Человек, культура, психология: Удивительные загадки, исследования и открытия / Пер. с англ. Санкт-Петербург : Прайм-Евроник, 2008.
12. Мірам Г. Алгоритми перекладу: Вступ. Курс з формалізації перекладу (англ. мовою) / За ред. М. Даймонда; Худож. оформ. В. Дресвянникова, А. Ливня. Київ : Твім інтер, 1998. 176 с.
13. Прус С. І., Клименко О. Л. Навчальний посібник з практики перекладу. Запоріжжя : ЗНУ, 2009. 107 с.
14. Словарь ложных друзей переводчика / Под редакцией В. В. Акуленко. Москва : Просвещение, 1962. 429 с.